

Anton Martin Slomšek

IZBRANE PESMI

Anton Martin Slomšek

IZBRANE PESMI

Slomškova založba
Maribor 1991

Slomškova založba

Prva knjiga

Poezija 1

Izbor iz zbirke:

SLOMŠEKOVE PESMI

Zbral, uredil in izdal Mih. Lendovšek

Slomšekovih zbranih spisov

Perva knjiga

Celovec 1876

SPREMNA BESEDA

“Za Slovenca ni lepšega darila ne dražjega spomina ne večjega veselja, kakor je domača pesem”, je zapisal Slomšek. Tudi pričajoča zbirka njegovih pesmi želi biti lepo darilo, dragocen spomin in izraz veselja ob odkritju spomenika njemu pred mariborsko stolnico.

Ljubezen in veselje do pesmi in petja je Slomšek prejel v domači hiši od svoje matere. Ob nabožnih pesmih mu je kot otroku razlagala osnovne verske resnice in ga učila spoznavati Boga Stvarnika iz narave. Tega ni nikoli pozabil. Ob materi se je že v mladosti naučil razumeti govorico narave in poslušati pesem stvarstva. Polje, vinogradi, gozdovi, njive, vsako živo bitje, vsaka bilka, vse ga je nagovarjalo in on je odgovarjal s pesmijo.

Ko se je v Celovcu pripravil na duhovništvo, se je posvečal tudi petju in pesništvu. Vedel je, da kot duhovnik ne sme priti med slovenske vernike brez pesmi. Kot kaplan je učil otroke prepevati v nedeljski šoli, zbiral je besedila in melodije starih ljudskih pesmi in tako marsikatero slovensko pesem rešil pozabe in izgube.

Ko je sprejel službo duhovnega voditelja v celovškem bogoslovju, je mlade bogoslovce sam učil petja in z njimi sodeloval pri orkestru v zavodu.

Kot šolski nadzornik je naročal učiteljem, naj se temeljito izučijo petja in glasbe in v tej umetnosti naj izobražujejo mladino. Pesem je izraz kulture, duha in srca vsakega naroda. S pomočjo učiteljev in drugih sodelavcev je izdal učbenik za petje: "Šola vesela lepega petja za pridno šolsko mladino" (1853). Kot škof je v Celju na novo ustano-

vil glasbeno (orglarsko) šolo, iz katere je izšla vrsta znanih voditeljev cerkvenega petja pri nas.

Dober mesec pred svojo smrtjo je Slomšek posvetil novo cerkev sv. Križa pri Belih Vodah. Med slovesnostjo ga je obšla taka slabost, da je pridigo prepustil drugemu duhovniku, sam pa se je umaknil v zakristijo in tam v bolečinah napisal svojo poslednjo pesem: Pohvala sv. križa.

S svojimi pesmimi se je Slomšek tako približal mladini in odraslim ljudem, da so mnoge njegove pesmi postale last ljudstva, ki jih še danes poje v cerkvi med obredi, ali doma pri delu, ob družinskih in sploh ljudskih običajih.

V Mariboru, 24. septembra 1991

Dr. Franc Kramberger
mariborski škof

Slovenska gerlica

V domačem logu rahlo poje,

In vabi pevati

Vse brate ino sestre svoje.

I.

PESMI VESELIH OTROK

KDE SEM DOMA

V nebesih sem doma:
To glasno pravita
Mi zemlja in nebo,
In vsaka stvar lepo.

V nebesih sem doma:
Nisem tega sveta;
Nebes se veselim,
V nebesa prit' želim.

V nebesih sem doma:
To glasno pričata
Mi solnce, mesec bled,
In vsake zvezde sled.

V nebesih sem doma:
Kder družba `zvoljena
Se skupaj veseli
In k sebi me želi.

V nebesih sem doma:
Svet sreče mi ne da,
Za me vsa zemlja le
Dežela ptuja je.

V nebesih sem doma:
Tam Jezus krono da,
Tam je moj pravi dom
Kder večno srečen bom.

NEBEŠKE BUKVICE

Poglej na jasnem nebu
Prelepe bukvice:
Zapisane pismenke
So svitle zvezdice.

Sam Bog jih je napisal
Na neba širok zid,
Jim dal svitlobo tol'ko,
Da jih vsak brati vid'.

V nebeških bukvah bere
Mogočnost božja se,
Modrost ino dobrota
Zapisana v njih je.

V teh božjih bukvah vidim
Preljub' Očetov dom;
Tud' steze lahko berem,
Po katerih srečen bom.

Veselo pregledujem
Goreče pisanje,
Ki me tak' lepo vabi,
Povzdigniti serce.

Povzdignit' svoje želje
Iz zemlje do nebés,
Nad zvezdami iskati,
Kar srečno st'ri za res.

Oh zvezde le svetite
Revnim popotnikom,
Bogu lepo služite,
Vzdigujte serce nam!

Se bodedo ločili
Z sedanjega svetà,
Se bomo povzdignili
Nad zvezde do Boga.

Tam bomo večno brali
Veliko božjo čast,
Hvalili in častili
Boga čudno oblast.

Visoko mi nad nami,
O lepe zvezdice!
Globoko ve pod nami
Se bote svetile.

KDO JE NAUČIL

Kdo je naučil ptičice pet'?'
Kdo jih navadil hitro letet'?'
Kdo dal jelenu urne noge?
Da po planini, kakor blisk gre.

Kdo da vetrovom močno pihat'?'
Burji veleva silno vihrat'?'
Tiho nam zimo kdo pripelja?
Toplo kdo leto zopet nam da?

Vrelcem kdo pravi rahlo šumet'?'
Hitrim potokom po bregih dret'?'
Reke kdo goni, vel'ke vode?
Kdo jih izliva v strašno morjé?

Kdo daja solncu, svet osijat'?'
Zvezdam vkaže milo igrat'?'
Kdo je olepšal jasno nebo?
Zemljo pogernil kdo je tako?

Kdo je nad nami nebo razpel?
Polžeku hiško kdo je zadel?
Kdo je naučil pajeka prest'?'
Pridne bučel'ce sterdi nanest'?'

Kdo te je stvaril dete mlado?
Kdo ti dal dušo ino telo?
Kdo ti da kruha, kdo ti da pit?
Kdo ti da, zdravja se veselit'?' .

Vsegamogočni, ki zagermi,
Da se nebo in zemlja zmaji;
On, kateri bliske v rokah ima,
Pa tudi zemlji dežeka da.

Vse to je storil naš dobri Bog,
Oče premili pridnih otrok;
Dušo on našo k sebi bo vzel,
Truplo ko bode v grobi pepel.

KDE JE LJUBI BOG DOMA

Kde je ljubi Bog doma?

Tam, kder je nebo razpeto,

Lepo višnjevo posneto,

Že veliko jezer let,

Tamkaj vidiš Njega sled.

Tam, kder zvezdice migljajo,

Kakor oknice igrajo;

Tam je ljubi Bog doma,

Ki nas gleda in pozna.

Kde je ljubi Bog doma?

Tam, kder gore zelenijo,

V nebo glavice molijo;

Kder po drevji piš šumi,

Po skalovji grom doni;

Po planinah in dolinah,

Po goricah in ravninah,

Tam je ljubi Bog doma,

Lehko v serci čutiš ga.

Kde je ljubi Bog doma?

Čuješ klicati zvonove,

Čez ravnine in bregove

Njih premili božji glas

V hišo božjo kliče nas:

V cirkvi ljubi Bog prebiva,

Tam ga verna duša vživa;

Tam je ljubi Bog doma,

Tamkaj nam svoj blagor da.

Kde je ljubi Bog doma?

Tam, kder v persih serce kljuje,

Tam najrajši bog stanuje,

Naše serce je altar,

Če ga damo Bogu v dar.

V čistem serci Bog prebiva,

Ž njim veselje duša vživa;

Kder je v serci Bog doma,

Tam se vživa sreča vsa.

PRIDNO DETE

Oči preljube 'mam,
Ki svetlo gledajo
Zdaj zemljo, zdaj nebó,
Da lahko vse spoznam.
Oči so ljubi božji dar;
Le greha gledati nikar!

Ušesi dve imam;
Kar mati rečejo,
Al' oče barajo,
Odgovor hitro dam.
Ušesa so tud' božji dar;
Poslušat' greha me Bog var'!

'Mam jezik od Boga,
Da lahko pojem, govorim,
Potožim ino zakričim,
Kder je kaj hudega.
Obrača se mi jezik rad,
Pa ne opravljat', ne lagat!

Imam tud' roki dve,
Na vsaki roki perstov pet,
Za pisati in za prijet,
Prav zdravi ste obé:
Za delati, ne za igrat',
Za služiti, ne za jemat'!

Dve nogi tud' imam,
Da lahko skakam in stojim,
Od doma grem, nazaj letim,
Se kamor kol' podam.
Potepat nikdar se ne grem,
In škode delati ne smem.

Imam še eno reč:
Mi v persih kljuje dni, noči –
Serce, ki ljubiti želi,
Kar mu je najbolj všeč.
Naj ljubi ljubega Boga,
Ki tol'ko me za ljubo 'ma.

GLASNI ZVONČEK NAŠE VESTI

Prav glasni zvonček čujem,
Ki v persih mi zvoni;
Pogosto preišljujem,
Kar njegov glas veli.

V skušnjavi zvonček poje
In terka prav močno:
Naj varjem serce svoje,
Da greh ga vjel ne bo.

Skušnjavo če premagam,
Me hvali zvonček moj,
Oserči me pred vragom:
Nikar se ga ne boj!

Grešim, mi zvonček bije,
In kljuka žalostno,
Mi noč in dan upije,
Da storil sem hudo.

Če grehov odpuščanje
Pri spovedi dobim,
Si zvončka žalovanje
V veselje spremenim.

Za lepo zadržanje
Veselo mi zvoni;
Polajša jed in spanje,
Polepša moje dni.

Bo mojega življenja
Za goro solnce šlo,
Veselja, al' terpljenja
Glas zvonček dajal bo.

In kakor mi zapoje,
Ko bo življenja kraj,
Tako plačilo moje
Bo: pekel ali raj.

Oh zvonček moj premili,
Kako ti je ime? –
Glas božji v tvojem krili
Vest imenuje se.

Ohrani in poslušaj,
O človek, svojo vest!
In hude ne poskušaj –
Gorje! ji priti v pest.

Vse žive dni svarila,
Te varovala bo;
Na sodbi govorila
Za tebe bo lepo.

Sam Bog je zvonček vstvaril,
Obesil nad serce,
Da naj bi tebe svaril,
Pa tudi hvalil te.

Poslušaj to zvonenje,
Kdar kol' se oglasi;
Čuj milo pozdravljenje,
Tvoj angel varh zvoní.

Le zvoní, zvonček, zvoní!
Da v grehu ne zaspim;
Na dobro delo goni,
Da časa ne zgubim.

In pojdem jaz počivat,
Mi zvonček sladko poj,
Po smerti srečno vživat
Mir večni in pokoj.

BOŽIČ

Preljubi sveti Božič ti!
Se tebe veselimo mi;
In jaslice pripravljamo,
Za tebe čedno posteljco.

Sam Bog je tebe nam poslal,
Pa tud' orehov dosti dal;
Jih hoč' mo lepo pozlatit',
In ž njimi tebe počastit'.

Dekleta, izrezlajte le
Iz bele gobe brezove:
Golobci naj se majajo,
Krog jaslic lepo letajo.

Po beršelj fanti pojdemo,
Grozdiče mu pobelimo,
V zelenji mora kotec bit',
Vsa hiša se oveselit'.

Preljubi svet' božični dan,
Otrokom praznik najbolj znan,
Ker Jezusa spoznavamo,
In božje dete molimo.

Preljubi sveti Božič ti,
Naj bomo tvoji brateci,
In tvoje ljube sestrice!
To naša serčna želja je.

Glej otročaji majhni smo,
Podaj nam svojo rokico,
Da bomo lepo rastli mi,
Prav pridni, kakor angelci.

O sveti Božič, praznik naš,
Ki nam veselja tol'ko daš,
Ohrani nam veseli čas,
In hudega obvari nas!

NAJBOLJE VINCE ZA OTROKE

Najboljše sladko vince
Za deco belo je:
Iz pod pečevja zviru,
Prelepo sveti se.

Po logu tiho teče,
Živinco napoji,
Tud' ptičica brez plače
Si žejo ugasi.

Od tega vinca glava
Bolela te ne bo;
Telo bo tvoje zdravo,
In spanje prav sladko.

Je čista voda zdrava
Za deco majheno;
Tak' mislim, da starejim
Tud' škodvala ne bo.

SVETA ČEDNOST

Sveta čednost!
Bodi meni prva vrednost.
Lepo, čedno naj živim,
In se tebe veselim.

Vsa lepota
Je brez čednosti praznosta;
Mlado lice lepo ni,
Če ga čednost ne svetli.

Čednost mila!
Ne boš mene zapustila;
Sveta čednost, ljubim te;
Sveta čednost, vodi me!